

Anna Sammel✉

Zachodniopomorski Uniwersytet Technologiczny w Szczecinie

Zagrody edukacyjne jako miejsce kształcenia osób dorosłych

Streszczenie. Zwiększająca się w wyniku przemian cywilizacyjnych ilość czasu wolnego stawia przed współczesnym człowiekiem zadanie jego odpowiedniego wykorzystania. Czas ten spełnia jednocześnie wiele funkcji i formy jego spędzania są zróżnicowane. Podróże i czasowy pobyt poza miejscem stałego zamieszkania mogą być dla wielu osób wartościową formą jego wykorzystania i zaspokajania różnorodnych potrzeb – w tym również tych związanych z edukacją. Turystyka edukacyjna oferowana przez właścicieli zagród edukacyjnych to ważne ogniwo systemu dydaktyczno-wychowawczego i element kształcenia ustawicznego. Z tego też względu celem publikacji była próba weryfikacji ofert zagród edukacyjnych w aspekcie roli, jaką mogą spełniać w procesie kształcenia osób dorosłych. Podstawę opracowania stanowiła analiza treści zawartych w materiałach źródłowych dostępnych na stronie www.zagroda-edukacyjna.pl. Stwierdzono, że oferta gospodarstw realizuje postulat kształcenia ustawicznego osób dorosłych, które chcą poszerzyć, zaktualizować lub uzupełnić swoją wiedzę oraz umiejętności.

Słowa kluczowe: zagroda edukacyjna, turystyka edukacyjna, edukacja dorosłych

Wstęp

Współczesny człowiek, w wyniku przemian cywilizacyjnych, ma coraz więcej czasu wolnego¹, który powinien odpowiednio wykorzystać. Czas ten spełnia jednocześnie wiele funkcji (m.in. kreatywną, rekreacyjną, kształcącą, opiekuńczą, integracyjną i środowiskową)² i może być rozpatrywany w aspekcie zdrowotnym, psychologicznym, socjologicznym, ekonomicznym i pedagogicznym³. Zróżnicowane są także sposoby jego spędzania, a podejmowane w tym celu działania determinują nie tylko zaspokajanie zróżnicowanych potrzeb, ale są także często wskaźnikiem statusu ekonomicznego

¹ Czas wolny definiowany jest jako czas bez obowiązków, który możemy wykorzystać na zajęcia dowolne, zależne od zainteresowań i których podejmowanie wynika z potrzeby odpoczynku lub samorozwoju (J. Pięta: *Pedagogika czasu wolnego*, Wydawnictwo DRUKTUR, Warszawa 2004, s. 12). Przewiduje się, że w przyszłości może pojawić się tzw. cywilizacja czasu wolnego (W. Gaworecki: *Turystyka, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2010, s. 112–113*), ale *leisure civilization* będzie dotyczył przede wszystkim społeczeństwa w krajach wysoko rozwiniętych (A. Kowalczyk: *Geografia turystyki*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2001, s. 8).

² M. Winiarski: *Zmiany w wychowaniu pozaszkolnym na początku lat dziewięćdziesiątych*, *Problemy Opiekuńczo-Wychowawcze* 1995, 8, s. 327–328.

³ K. Denek: *Pedagogiczne aspekty czasu wolnego*, *Lider* 2006, 12, s. 8–14.

i społecznego osoby wybierającej dowolną formę aktywności. Jedną z nich jest coraz prężniej rozwijająca się turystyka.

Podróżując poza miejsce stałego zamieszkania, poznajemy odmienne kultury, spotykamy się z ludźmi, nabywamy wiedzę i umiejętności oraz regenerujemy siły fizyczne i psychiczne. W odpowiedzi na wzrastający popyt związany z zaspokajaniem tych potrzeb rozwijają się różnorodne formy turystyki oraz działalność gospodarcza, w ramach której wykształciły się różnorodne usługi (m.in. noclegowe, gastronomiczne, transportowe).

Rozwój turystyki determinują m.in. uwarunkowania przestrzenne, ekonomiczne, demograficzne, społeczne, psychologiczne i polityczne. Spełnia ona zatem w odniesieniu do turystów, obszarów, na których się odbywa oraz ich stałych mieszkańców różnorodne funkcje⁴, przyczyniając się do rozwoju wielu sfer współczesnego życia. Ze względu na swoją złożoność jest przedmiotem badań wielu dyscyplin naukowych. Występują różne kryteria jej podziału.

Podjęmowane przez jednostkę w czasie wolnym formy aktywności uzależnione są od wielu czynników zewnętrznych (środowisko naturalne i społeczne, np. model spędzania czasu wolnego) oraz wewnętrznych (wrodzonych oraz nabytych), których realizacja zmierza do zaspokajania różnorodnych potrzeb. W odniesieniu do turystyki ich hierarchia od drugiej połowy XX wieku ulegała przeobrażeniom i można w tym procesie wyodrębnić trzy charakterystyczne etapy:

- dominacja funkcji wypoczynkowej (od około 1945 roku do końca lat 50. XX wieku),
- nastawienie na konsumpcję, rozwój turystyki masowej (lata 60. i 70. XX wieku),
- wzrost zainteresowania turystyką zrównoważoną⁵, która w stosunku do turysty i mieszkańców terenów recepcyjnych spełnia pozytywne funkcje w zakresie poziomu, jakości i sensu życia (lata 80. i 90. XX wieku)⁶.

Współczesny turysta jest coraz bardziej zainteresowany różnymi formami turystyki poznawczej, takim jak: turystyka przyrodnicza, krajoznawcza, kulturowa, etniczna, kulinarna, językowa, przygodowa, turystyka wiejska i agroturystyka. W związku z rozwojem różnych form turystyki zrównoważonej systematycznie wzrasta zatem popyt na produkty zawierające w swojej ofercie elementy kultury, tradycji, edukacji, historii oraz aktywności ruchowej. Z tego też względu od wielu lat na rynku usług turystycznych dostępnych w obrębie obszarów wiejskich w Polsce szczególnie miejsce zajmują zagrody edukacyjne. Zgodnie z koncepcją zatwierdzoną przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi (2011) są to obiekty:

- zlokalizowane na obszarach wiejskich,
- prowadzone przez mieszkańca wsi,

⁴ W literaturze najczęściej wymieniana jest funkcja ekonomiczna, wypoczynkowa, zdrowotna, wychowawcza, kształceniowa, miastotwórcza, edukacji kulturowej, etnicznej, politycznej, kształtowania świadomości ekologicznej oraz promocji wartości religijnych i kształtowania sprawiedliwości społecznej (W.W. Gaworecki: *Turystyka...*, op.cit., s. 373–407).

⁵ W.W. Gaworecki: *Turystyka...*, op.cit., s. 115.

⁶ K. Przecławski: *Człowiek a turystyka. Zarys socjologii turystyki*, Wydawnictwo Albis, Kraków 1997, s. 61–62.

- przyjmujące dzieci i młodzież w ramach programów szkolnych i aktywności poza-szkolnej (lub udostępniane jako atrakcja turystyczna dla rodzin z dziećmi i dorosłych podróżujących indywidualnie)⁷,
- mające i prezentujące zwierzęta gospodarskie albo uprawy rolnicze,
- realizujące przynajmniej dwa cele edukacyjne spośród niżej wymienionych: edukacja w zakresie produkcji roślinnej, edukacja w zakresie produkcji zwierzęcej, edukacja w zakresie przetwórstwa produktów rolnych, edukacja w zakresie świadomości ekologicznej i konsumenckiej, edukacja w zakresie dziedzictwa kultury materialnej wsi, tradycyjnych zawodów, rękodzieła i twórczości ludowej⁸. W obiekcie powinny znajdować się zwierzęta gospodarskie albo uprawy rolnicze przeznaczone do prezentacji dla grup dzieci i młodzieży przyjmowanych w ramach programów szkolnych lub udostępniane jako atrakcja turystyczna dla rodzin z dziećmi i dorosłych podróżujących indywidualnie.

Oferowane aktualnie przez właścicieli zagród edukacyjnych produkty to zatem nie tylko ważne ogniwo systemu dydaktyczno-wychowawczego, ale także istotny element kształcenia ustawicznego dostępnego dla osób w różnym wieku. Z tego też względu celem publikacji jest próba weryfikacji ofert zagród edukacyjnych w aspekcie roli jaką mogą odgrywać w procesie kształcenia osób dorosłych.

Metody badań

Turystyka edukacyjna może być środkiem poznania rzeczywistości, wspierając edukację formalną oraz nieformalną przeznaczoną dla różnych grup wiekowych. Istotne miejsce w przestrzeni usług edukacyjnych zajmują od wielu lat zagrody edukacyjne, w których, zgodnie z zasadami dydaktycznymi, łączy się teorię z praktyką oraz inspirowane turystów do aktywnego udziału w oferowanych zajęciach tematycznych. Z tego też względu podstawę opracowania stanowiła analiza treści zawartych w materiałach źródłowych dostępnych na stronie www.zagroda-edukacyjna.pl. Pod uwagę wzięto wyłącznie propozycje przygotowane dla osób dorosłych w różnym wieku (osób aktywnych zawodowo, seniorów, rodziców z dziećmi, studentów, rolników zainteresowanych nabywaniem lub poszerzaniem wiedzy z zakresu upraw i hodowli zwierząt, członków lokalnych grup działania – LGD i kół gospodyń wiejskich) opublikowane w ofercie obiektów w 2017 roku.

Wyniki badań i dyskusja

Podróże, których głównym motywem było poznanie nowych miejsc lub szeroko pojęta edukacja, mają wielowiekowe tradycje (m.in. *grand tours*) i ścisły związek z wprowadzeniem do wielu języków świata używanego powszechnie pojęcia turystyki⁹. Zgodnie z powiedzeniem, że podróże kształcą pobyt poza miejscem stałego zamieszkania miał

⁷ www.zagroda-edukacyjna.pl (dostęp: 18.11.2017).

⁸ E. Kmita-Dziasek: *Koncepcja i funkcjonowanie Ogólnopolskiej Sieci Zagród Edukacyjnych*, Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie Oddział w Krakowie, Kraków 2015, s. 6.

⁹ A. Kowalczyk: *Geografia turystyki...*, op.cit., s. 68–70, A. Szwichenberg (red.), *Podstawy turystyki*, Wydawnictwo Uczelniane Politechniki Koszalińskiej, Koszalin 2000, s. 23–24.

istotne znaczenie w procesie kształcenia wielu pokoleń. Niestety w związku z intensywnym rozwojem turystyki komercyjnej jej funkcja edukacyjna została zdominowana przez aspekt wypoczynkowy, rekreacyjny i ekonomiczny. Turystyka edukacyjna¹⁰ nie jest również traktowana przez wielu autorów jako samodzielny rodzaj, a jedynie jako jedna z funkcji turystyki lub motyw podróży.

Obecnie wyjazdy o charakterze edukacyjnym realizowane są wśród wszystkich grup wiekowych (dzieci, młodzież, osoby dorosłe) najczęściej poprzez udział w różnorodnych formach indywidualnych oraz zbiorowych (jedno- lub wielodniowych), takich jak wycieczki, kursy, szkolenia, obozy lub zielone i białe szkoły. Funkcja edukacyjna związana jest ściśle także z funkcjami wychowawczą, kształceniową, edukacją kulturową oraz kształtowaniem świadomości ekologicznej, ponieważ wszystkie te aspekty przenikają się wzajemnie i uzupełniają¹¹.

Miejszem realizacji edukacyjnej funkcji turystyki są od kilku lat również obszary wiejskie wraz z działającymi w ich obrębie zagrodami edukacyjnymi (rys. 1), które swój produkt kierują do grup odbiorców w różnym wieku¹². Obecnie funkcjonuje w Polsce 238 obiektów tego typu zrzeszonych w Ogólnopolskiej Sieci Zagród Edukacyjnych¹³.

Z analizy danych wynika, że najmniej gospodarstw znajduje się w województwach: kujawsko-pomorskim (9), lubuskim (7) oraz zachodniopomorskim (7). Wpływ na to mają zapewne uwarunkowania historyczne, polityczne i społeczno-ekonomiczne oraz rozwój na terenie wymienionych obszarów innych rodzajów turystyki. Najwięcej zagród funkcjonuje natomiast w województwach: dolnośląskim (29), małopolskim (25) oraz mazowieckim (24)¹⁴, w których zlokalizowane są nie tylko liczne walory naturalne i antropogeniczne, ale mają także bogatą ofertę w zakresie kultury niematerialnej (zwyczaje, tradycje, folklor, dziedzictwo kulinarne)¹⁵.

Dla gości zagród edukacyjnych przygotowano w 2017 roku 809 tematów zajęć. Znaczną ich część (56% – 453 oferty) zajmują produkty, których adresatami są osoby dorosłe (rys. 2). Najwięcej zagadnień oferują gospodarstwa w województwach: mazowieckim

¹⁰ Turystyką edukacyjną zajmował się szerzej np. L. Tuross: *Turystyka edukacyjna i transgresja*, [w:] *Problemy rozwoju turystyki wiejskiej na Wileńszczyźnie*, Z.J. Przychodzeń (red.), Wydawnictwo SGGW, Warszawa–Biała Waka 2002, s. 25–32.

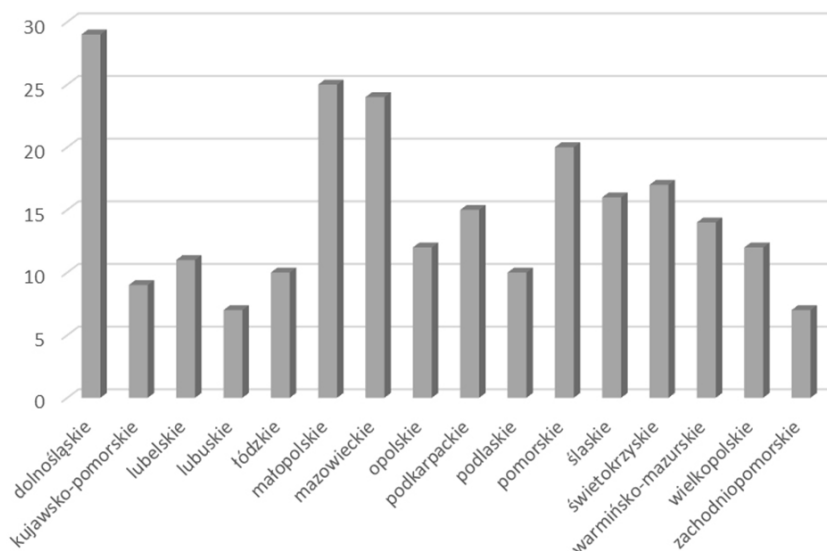
¹¹ Dotyczy to także innych funkcji turystyki, które współwystępują i wzajemnie się uzupełniają (A. Bałińska, A. Sieczko, J. Zawadka: *Turystyka, wybrane zagadnienia*, Wydawnictwo Difin, Warszawa 2014, s. 79).

¹² E. Kmita-Dziasek: *Koncepcja i funkcjonowanie Ogólnopolskiej Sieci Zagród Edukacyjnych...*, op.cit., s. 6.

¹³ www.zagroda-edukacyjna.pl (dostęp: 18.11.2017).

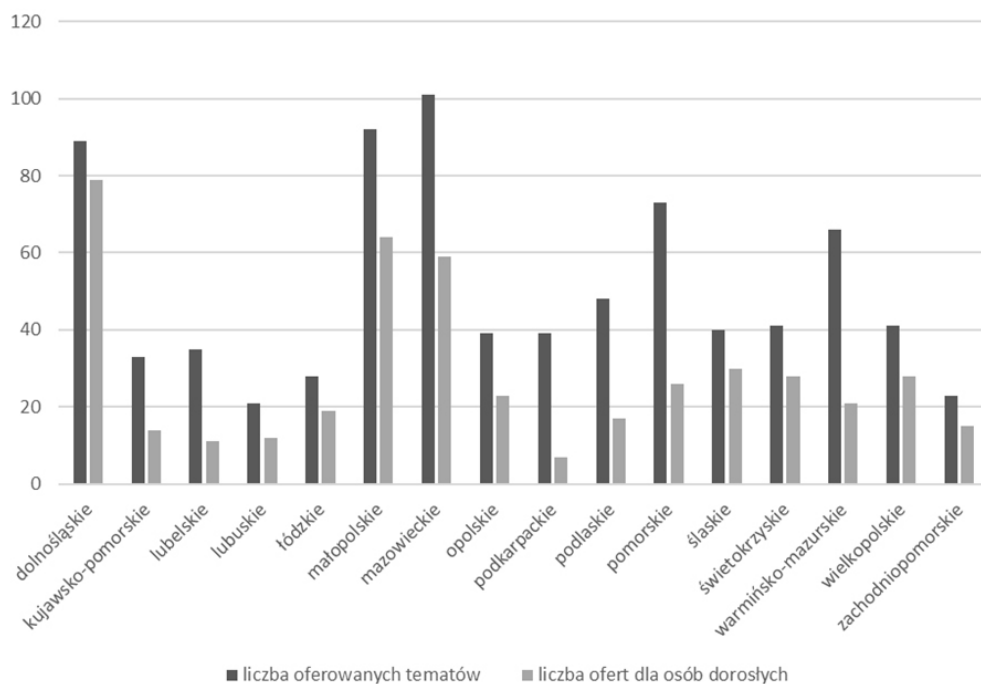
¹⁴ Jest to znaczące zwiększenie się liczby tego typu obiektów, ponieważ jeszcze np. w 2012 roku do sieci nie przystąpiły gospodarstwa z województw: lubelskiego, mazowieckiego oraz zachodniopomorskiego.

¹⁵ Z usług gospodarstw funkcjonujących na obszarach wiejskich są przede wszystkim turyści z dużych aglomeracji miejskich (M. Marks, A. Jaszczak, E. Marks: *Relacje między agroturystyką a edukacją środowiskową*, [w:] J. Sikora (red.), *Turystyka wiejska a edukacja – różne poziomy, różne wymiary*, Wydawnictwo AR, Poznań 2007, s. 39–49).

Rysunek 1. Liczba gospodarstw zrzeszonych w Ogólnopolskiej Sieci Zagród Edukacyjnych w poszczególnych województwach w 2017 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie www.zagroda-edukacyjna.pl (dostęp: 18.11.2017).

Rysunek 2. Liczba zagadnień w ofercie zagród edukacyjnych w poszczególnych województwach w 2017 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie www.zagroda-edukacyjna.pl (dostęp: 18.11.2017).

(ogółem 101, w tym dla dorosłych 59), małopolskim (ogółem 92, w tym dla dorosłych 64) oraz dolnośląskim (ogółem 89, w tym dla dorosłych 79).

Tematyka ofert dla osób dorosłych jest najczęściej dostępna również dla innych grup wiekowych. Występuje jednak kilka produktów przygotowanych tylko dla osób pełnoletnich, np.: „Noc świętojańska na Kaszubach” oraz „Lawendowa manufaktura kobiecego szczęścia” (obie oferty dostępne w województwie pomorskim), „Zioła w potrawach; mięsa, marynaty ziołowe, sosy, surówki i sałatki – prozdrowotne właściwości roślin zielarskich” (województwo małopolskie), „Zioła w szkle zamknięte” (województwo warmińsko-mazurskie). Niestety zaledwie dziesięć propozycji zajęć (1,2% ogółu zagadnień) przygotowanych przez właścicieli zagród edukacyjnych w 2017 roku dostępnych jest dla osób niepełnosprawnych.

Tematyka proponowanych zajęć dla osób dorosłych realizuje cele zgodnie z założeniami projektu zagrody edukacyjnej¹⁶ i mieści się w 12 grupach zagadnień:

- rolnictwo i zajęcia gospodarskie (np. „Produkcja roślinna i zwierzęca w gospodarstwie”, „Alpaka – kto to?”, „Skarby z ula”, „Zagroda zwierząt”, „Rok w winnicy”),
- przetwórstwo produktów spożywczych (np. „Jak się robi ser”, „Przetwory ziołowe”, „Tradycyjne przetwory na każdą porę roku”, „Domowe wykorzystanie ziół – nalewki, herbatki, soki, octy, oleje, materace i kadzidła”, „Zdrowe mleko – pyszny ser”),
- tradycyjna żywność (np. „Tradycje kulinarne na Kurpiach”, „Chleb na zakwasie, prawdziwy smak tradycji”, „Sękacz – ciasto królowej Bony”, „Tradycyjny wypiek chleba”, „Kluchy połom bite – regionalny specjał”),
- kuchnia domowa (np. „Jak się lepi pierogi”, „Pieczenie wyrobów z orkiszu”, „Gotujemy zalewajkę świętokrzyską”, „Sto sposobów na grzyby”, „Skąd się biorą pierogi?”),
- rękodzieło artystyczne (np. „Warsztaty rękodzieła ludowego”, „ABC rzeźbienia w drewnie”, „Szmaciaki dawniej i dziś”, „Plecionkarstwo dawniej i dziś”, „Wikliniarstwo”),
- ginące zawody (np. „Ginące zawody – wikliniarstwo”, „Ginące zawody – garncarstwo”, „Bednarstwo”, „Ginące zwody: kowalstwo użytkowe z dodatkiem kowalstwa artystycznego”, „Ogród bartnika”),
- zwyczaje i obrzędy („Palmy i pisanki wielkanocne oraz szydełkowanie”, „Tradycje i obrzędy wsi świętokrzyskiej – jak to z lnem było i nie tylko”, „Warsztaty bożonarodzeniowe”, „Pieczywo obrzędowe na Kurpiach”, „Darcie pierza”),
- edukacja regionalna (np. „Świat muzyki i kultury ludowej”, „Dziedzictwo kulturowe Kaszub”, „Noc świętojańska na Kaszubach”, „Historia miejsca i najbliższej okolicy”, „Mazury, pradzieje i dziś”),
- ekologia (np. „Energia ze słońca – co to jest i jak ją wykorzystywać?”, „Ekologiczny ogródek, świeże jedzenie z ogrodu”, „Ekologiczna uprawa roślin”, „Ekologia i recykling w gospodarstwie dawniej i obecnie”, „Ekologiczna uprawa zbóż”),
- przyroda („Przyroda na łące i w lesie”, „Poznajemy świat skał, minerałów i skamieniałości”, „Spotkanie z przyrodą”, „Aktywne spotkanie z przyrodą”, „Biologia stawu i rzeki”),

¹⁶ Regulamin sieci agroturystycznych gospodarstw edukacyjnych „Zagrody Edukacyjne”, Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie Oddział w Krakowie, Kraków 2011, s. 1.

- zajęcia sportowe (np. „Przyjemne z pożytecznym – ruch ważnym elementem życia”),
- zajęcia rekreacyjne (np. „Aktywny czwartek” „Gry i zabawy wiejskie”).

Analizując dostępne na stronach informacje, niemożliwe jest precyzyjne zakwalifikowanie ofert zagród edukacyjnych do jednego z wymienionych tematów, ponieważ ich treści są bardzo szerokie i obejmują jednocześnie wiele zagadnień, które wzajemnie się uzupełniają i przenikają. Na przykład tematyka dotycząca przetwórstwa produktów spożywczych realizowana jest często z uwzględnieniem treści z zakresu upraw polowych, tradycyjnej żywności, ekologii oraz edukacji regionalnej w połączeniu z rekreacją ruchową. Powyższa uwaga odnosi się do wszystkich tematów oferowanych przez właścicieli zagród edukacyjnych.

Można wyodrębnić także dodatkową grupę zajęć – nieujęłą w powyższej klasyfikacji – które uwzględniają treści z zakresu literatury oraz historii: „Salon poezji – »Pan Tadeusz«”, „Salon poezji »Raclawice« Włodzimierz Tetmajer”, „Edukacyjne wykłady poświęcone historii Polski przedstawione w formie prezentacji interaktywnej”, „Śladami Indian Ameryki Północnej. SAT-OKH – Indianin – Wojownik – Partyzant A.K. Kozak”.

Udogodnieniem, które ma na celu przyspieszenie procesu przeglądania ofert i usprawnienie dostępu do zasobów Ogólnopolskiej Sieci Zagród Edukacyjnych jest możliwość skorzystania z umieszczonej na stronie wyszukiwarki.

Istotnym zagadnieniem z punktu widzenia turysty jest zakres oferty gospodarstw edukacyjnych udostępnianych w formie pakietu lub pojedynczej usługi. Wśród propozycji dominują programy jednodniowe z wyżywieniem (najczęściej w przedziale czasowym od 2,5 do 5 godzin). Dostępne są również pobyty wielodniowe z pełnym wyżywieniem skierowane do różnych grup wiekowych (30+, 50+, biznes), które oferuje np. Dworek Tradycja w województwie zachodniopomorskim. Propozycja zagród skierowana do osób dorosłych obejmuje przede wszystkim zajęcia przeznaczone dla grup zorganizowanych o zróżnicowanej liczebności, mieszczącej się w przedziale od min. 2–3 osób do maksymalnie 60 osób.

W zagrodach edukacyjnych przygotowane są dla odwiedzających urozmaicone zajęcia tematyczne, zarówno o charakterze sezonowym, jak i całorocznym. Jak wynika z analizy danych umieszczonych w zasobach sieci, we wszystkich ofertach główną osobą prowadzącą zajęcia jest gospodarz oraz członkowie jego rodziny. Uwzględniono także pomoc nauczyciela – opiekuna grupy lub wsparcie ze strony dodatkowo zatrudnionego pedagoga. Odrębną kategorię stanowią inne osoby uczestniczące w zajęciach, np. pszczelarz, leśnik, myśliwy, rzemieślnik, kucharz, kustosz muzeum, etnolog, instruktor jazdy konnej, piekarz, terapeuta zajęciowy, artysta plastyk, przewodnik turystyczny, animator kultury, historyk sztuki oraz twórca ludowy.

Celem przyjazdu osób dorosłych do zagrody edukacyjnej jest poznanie pracy na wsi, wzbogacenie lub nabycie wiedzy przyrodniczej i kulturowej, edukacja ekologiczna, artystyczna, prozdrowotna oraz ruch i aktywność na świeżym powietrzu¹⁷. Istotną wartość

¹⁷ E. Kmita-Dziasek: Agroturystyczne gospodarstwa edukacyjne – idee i dobre przykłady, Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie Oddział w Krakowie, Kraków 2011, s. 1–11.

dla procesu edukacji mają zapewne także różnorodne metody i formy organizacyjne prowadzonych zajęć oraz realizowane w ich trakcie strategie kształcenia. Znaczenie mają również wykorzystywane w gospodarstwach środki i pomoce dydaktyczne (np. często o wartości historycznej lub wykonane samodzielnie).

Pobyt w zagrodach edukacyjnych umożliwia osobom dorosłym realizację szeroko rozumianej funkcji edukacyjnej w aspekcie funkcji wychowawczej, kształceniowej, edukacji kulturowej oraz kształtowania świadomości ekologicznej zarówno w zakresie poznawczym, jak i praktycznym. Turysta, wchodząc w bezpośrednią styczność z kulturą, życiem społecznym i ludnością odwiedzanych miejscowości kształtuje różnorodne umiejętności, cechy osobowościowe, postawy i poglądy¹⁸. Istotne elementy procesu wychowawczego można także zauważyć w ofercie zagród edukacyjnych, która skierowana jest do rodzin z dziećmi i ma celu ich integrację podczas pobytu i wspólnego podejmowania aktywności w ramach oferowanej tematyki zajęć (np. „Rodzinna niedziela”, „Wielkanocne budzenie barw”, „Poznajemy piękno Ziemi Kłodzkiej”, „Zapomniane zawody”, „Mikołajkowe warsztaty rodzinne”, „Rodzinnie familijnie”, „Poznajemy zwierzęta gospodarskie”, „Warsztaty warzenia sera na wesoło”, „Nasze łąki pełne ziół” – oferta skierowana nie tylko do rodzin z dziećmi, ale także dzieci i młodzieży z placówek wychowawczych oraz rodzin zastępczych). Jest to zatem wyjątkowo cenna inicjatywa adresowana równocześnie do kilku grup wiekowych.

Podsumowanie

We współczesnym społeczeństwie, zgodnie z zasadą kształcenia ustawicznego, systematycznie wzrasta wartość wiedzy oraz zapotrzebowanie na usługi edukacyjne. Wielowymiarowy charakter turystyki powoduje, że dotyczy ona wielu aspektów życia społecznego, kulturowego oraz gospodarczego. Podróże i czasowy pobyt poza miejscem stałego zamieszkania mogą być zatem dla wielu osób wartościową formą spędzania czasu wolnego i zaspokajania różnorodnych potrzeb – w tym również tych związanych z szeroko pojętą edukacją. Aktualna oferta gospodarstw zrzeszonych w Ogólnopolskiej Sieci Zagród Edukacyjnych realizuje zatem postulat kształcenia ustawicznego, ze szczególnym uwzględnieniem samokształcenia osób dorosłych¹⁹. Dobrane do zajęć formy, treści, środki i metody często wykraczają poza ramy kształcenia formalnego, ale ich różnorodność i elastyczność organizacyjna istotnie wspomagają proces dydaktyczny. Pobyt w zagrodach edukacyjnych umożliwia osobom dorosłym nie tylko praktyczne poznanie wybranych elementów środowiska społeczno-kulturowego obszarów wiejskich, ale także wykorzystanie zdobytej wiedzy w praktyce. Ideę kształcenia ustawicznego możemy także odnieść do właścicieli zagród edukacyjnych, ponieważ obecność turystów

¹⁸ K. Przecławski: Człowiek a turystyka..., op.cit., s. 99–104.

¹⁹ M.S. Knowles, E.F. Holton III, R.A. Swanson: Edukacja dorosłych, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2009, s. 170–185.

motywuje ich do systematycznego poszerzania swojej wiedzy i umiejętności w zakresie oferowanych zagadnień²⁰.

Zagrody edukacyjne wzbogacają ofertę turystyczną obszarów wiejskich oraz są interesującym miejscem edukacji pozaszkolnej, ponieważ turystyka jest uniwersalnym systemem dydaktycznym dla osób w różnym wieku i o różnym poziomie wykształcenia²¹. To także miejsce przeznaczone dla osób dorosłych, które chcą poszerzyć, zaktualizować albo uzupełnić swoją wiedzę lub umiejętności.

Literatura

- Balińska A., Sieczko A., Zawadka J.: Turystyka, wybrane zagadnienia, Wydawnictwo Difin, Warszawa 2014.
- Czarnecka B.M.: Przygotowanie rolników do prowadzenia edukacji dzieci w ramach działalności agroturystycznej, [w:] J. Sikora (red.), Turystyka wiejska a edukacja – różne poziomy, różne wymiary, Wydawnictwo AR, Poznań 2007.
- Denek K.: Pedagogiczne aspekty czasu wolnego, Lider 2006, 12.
- Gaworecki W.W.: Turystyka, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2010.
- Kmita-Dziasek E.: Agroturystyczne gospodarstwa edukacyjne – idee i dobre przykłady, Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie Oddział w Krakowie, Kraków 2011.
- Kmita-Dziasek E.: Koncepcja i funkcjonowanie Ogólnopolskiej Sieci Zagród Edukacyjnych, Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie Oddział w Krakowie, Kraków 2015.
- Knowles M.S, Holton III E.F., Swanson R.A.: Edukacja dorosłych, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2009.
- Kowalczyk A.: Geografia turystyki, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2001.
- Marks M., Jaszczak A., Marks E.: Relacje między agroturystyką a edukacją środowiskową, [w:] J. Sikora (red.), Turystyka wiejska a edukacja – różne poziomy, różne wymiary, Wydawnictwo AR, Poznań 2007.
- Pięta J.: Pedagogika czasu wolnego, Wydawnictwo DRUKTUR, Warszawa 2004.
- Szwichtenberg A. (red.): Podstawy turystyki, Wydawnictwo Uczelniane Politechniki Koszalińskiej, Koszalin 2009.
- Przełamski K.: Człowiek a turystyka. Zarys socjologii turystyki, Wydawnictwo Albis, Kraków 1997.
- Regulamin sieci agroturystycznych gospodarstw edukacyjnych „Zagrody Edukacyjne”, Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie Oddział w Krakowie, Kraków 2011.
- Sikorska-Wolak I.: Turystyka jako system dydaktyczno-wychowawczy, [w:] J. Sikora (red.), Turystyka wiejska a edukacja – różne poziomy, różne wymiary, Wydawnictwo AR, Poznań 2007.
- Turoś L.: Turystyka edukacyjna i transgresja, [w:] Z.J. Przychodzeń (red.), Problemy rozwoju turystyki wiejskiej na Wileńszczyźnie, Wydawnictwo SGGW, Warszawa–Biała Waka 2002, s. 25–32.
- Winiarski M.: Zmiany w wychowaniu pozaszkolnym na początku lat dziewięćdziesiątych, Problemy Opiekuńczo-Wychowawcze 1995, 8.

²⁰ B.M. Czarnecka: Przygotowanie rolników do prowadzenia edukacji dzieci w ramach działalności agroturystycznej, [w:] J. Sikora (red.), Turystyka wiejska a edukacja..., op.cit., s. 144–154.

²¹ I. Sikorska-Wolak: Turystyka jako system dydaktyczno-wychowawczy, [w:] J. Sikora (red.), Turystyka wiejska a edukacja..., op.cit., s. 12–21.

The educational farms as place of education of adults

Summary. The growing of free time in result of alternatively civilization amount places before contemporary human task his suitable the utilization. This time satisfy many functions simultaneously and diverse spending of his forms. The trips and temporary accommodation outside place of permanent residence to be perhaps valuable form of his utilization for many persons – including these connected with education. The educational tourism offered by owners of educational farms this important link of didactics-educational system. With this reason the aim of this paper was the analysis offers of educational farms in aspect of role what can fulfil in educations process of adults. The basis of study was the analysis of source materials accessible on side www.zagroda-edukacyjna.pl. Affirmed, that the offer of farms realizes the postulate of constant education of adults, which want to broaden, to update or to replenish knowledge as well as know-how.

Key words: educational farm, educational tourism, adult education